

Religie świata - uwarunkowania kulturowe

Karta opisu przedmiotu

Informacje podstawowe

Kierunek studiów Kulturoznawstwo	Cykl dydaktyczny 2025/2026	
Specjalność -	Kod przedmiotu HKLTS.I10.02572.25	
Jednostka organizacyjna Wydział Humanistyczny	Języki wykładowe polski	
Poziom kształcenia Studia licencjackie I stopnia	Obligatoryjność Obowiązkowy	
Forma studiów Stacjonarne	Blok zajęciowy Przedmioty kierunkowe	
Profil studiów Ogólnoakademicki	Przedmiot powiązany z badaniami naukowymi Tak	
Koordynator przedmiotu	Zbigniew Pasek	
Prowadzący zajęcia	Zbigniew Pasek	
Okres Semestr 5	Forma zaliczenia Egzamin	Liczba punktów ECTS 3
	Forma prowadzenia i godziny zajęć Wykład: 30	

Cele kształcenia dla przedmiotu

C1	Zapoznanie studentów z: 1/ religią jako elementem kultury, 2/ zasadami wiary głównych systemów religijnych współczesnego świata (także z wierzeniami archaicznymi, jak szamanizm), 3/ wybranymi współczesnymi ruchami religijnymi i nurtami duchowości.
C2	Zapoznanie uczestników z interpretacjami zjawisk religijnych jako zjawisk kulturowych.

Efekty uczenia się dla przedmiotu

Kod	Efekty w zakresie	Kierunkowe efekty uczenia się	Metody weryfikacji
Wiedzy - Student zna i rozumie:			
W1	Uczestnicy kursu zdobędą wiedzę o zróżnicowaniu religijnym współczesnego świata, poznają zasady wiary najważniejszych religii świata i współczesnych ruchów religijnych.	KLT1A_W24	Egzamin
W2	Uczestnicy kursu nabywają wiedzę o tak ważnym komponencie kultury jakim jest religia. Poznają historię i dziedziny religioznawstwa jako tej dziedziny współczesnej humanistyki, która zajmuje się wszechstronnym opisem życia religijnego.	KLT1A_W01, KLT1A_W03	Egzamin
Umiejętności - Student potrafi:			
U1	Uczestnicy kursu nabywają umiejętności odróżniania przekonań religijnych różnych religii. Potrafią rozpoznawać ich symbolikę religijną. Uczą się odpowiednich zachowań w różnych kontekstach kulturowych.	KLT1A_U21	Egzamin
Kompetencji społecznych - Student jest gotów do:			
K1	Kurs jako całość wyrabia postawy tolerancyjne poprzez zrozumienie wielości postaw religijnych i różnorodności uwarunkowań kulturowych samego zjawiska religii.	KLT1A_K08	Aktywność na zajęciach, Egzamin

Treści programowe zapewniające uzyskanie efektów uczenia się dla modułu zajęć

Moduł zapoznaje z zasadami wybranych tradycji religijnych i kulturowymi konsekwencjami tych wierzeń. Wprowadza w symbolikę tych tradycji religijnych, wyjaśnia ich praktyki i zasady moralności.

Nakład pracy studenta

Rodzaje zajęć studenta	Średnia liczba godzin* przeznaczonych na zrealizowane aktywności
Wykład	30
Przygotowanie do zajęć	21
Samodzielne studiowanie tematyki zajęć	20
Egzamin lub kolokwium zaliczeniowe	2
Dodatkowe godziny kontaktowe	4
Łączny nakład pracy studenta	Liczba godzin 77
Liczba godzin kontaktowych	Liczba godzin 30

* godzina (lekcyjna) oznacza 45 minut

Treści programowe

Lp.	Treści programowe	Efekty uczenia się dla przedmiotu	Formy prowadzenia zajęć
1.	<p>1. Wiedza o religiach - religioznawstwo Zapomniana tradycja Rzeczypospolitej wielu religii. Wiedza o „innych” a tolerancja religijna. Klasyki badań nad religią i religiami: R.Otto, W.James, M.Eliade, N.C.Smith i in. Wielość metod badawczych.</p> <p>2. Wokół terminologii: religia, religijność, sacrum, numinosum, duchowość; Dziedziny refleksji naukowej o religiach: historia religii, fenomenologia religii, socjologia religii, psychologia religii, geografia religii, politologia religii i in.. Nauki pomocnicze i nowe nurty badań: archeoastronomia, neurobiologia, kognitywistyka, narzędzia humanistyki cyfrowej.</p> <p>3. Geneza wierzeń religijnych; szamanizm i religie ludów niepiśmiennych i ich związek z kulturą paleolitu; konsekwencje tzw. rewolucji neolitycznej.</p> <p>4. Hinduizm. Święte księgi hinduizmu - wedy, Upaniszady; panteon i atrybuty bogów, reinkarnacja i prawo karmiczne; nurty współczesnego hinduizmu: wisnuizm i sziwaizm, sakralizacja systemu społecznego dawnych Indii, rytuały hinduizmu, neohinduizm w Europie Zachodniej i Ameryce Północnej.</p> <p>5. Buddyizm. Założyciel buddyzmu, święte księgi, „Cztery szlachetne prawdy”; „Ósmioraka ścieżka”; buddyjska interpretacja prawa karmicznego i koncepcji reinkarnacyjnych; bodhisattwa; Sangha i Dharma; monastycyzm buddyjski; siunjata; nurty buddyzmu: hinajana, mahajana, buddyzm tybetański (lamaizm); buddyzm chiński i buddyzm zen. Buddyizm w kulturze zachodniej - kulturowe przyczyny rozwoju i atrakcyjności; buddyjskie idee poza buddyzmem (poza kontekstem religijnym).</p> <p>6. Konfucjanizm i taoizm. Konfucjusz - poglądy pisma i poglądy; konfucjanizm jako religia etyki społecznej odpowiedzialności, jako religia cesarskich Chin i systemu władzy; Lao-tsy twórca taoizmu; Daodejing; kluczowe terminy: tao, wu-wei; kosmologia oraz in i jang; taoizm magiczny i filozoficzny, taoizm na Zachodzie; recepcja w kulturze popularnej.</p> <p>7. Judaizm. Kształtowanie się historyczne ksiąg świętych judaizmu, Tora, Stary Testament, Talmud; Zasady wiary i praktyka religijna; Synagoga - symbolika; Nurty judaizmu. Żydowska koncepcja czasu i jej konsekwencje kulturowe; Gnoza i jej współczesne nurty - wpływ na zachodnią ezoterykę.</p> <p>8. Islam. Postać założyciela; Koran, pięć filarów islamu; główne nurty islamu: sunna i szyizm; islam współczesny - geneza postaw konfrontacyjnych i koegzystencji z Zachodem.</p> <p>9. Geneza i różnicowanie się kulturowe chrześcijaństwa w I tysiącleciu. Główne różnice trzech nurtów chrześcijaństwa: prawosławia, katolicyzmu i protestantyzmu; Kulturowe tło narodzin Kościołów Wschodnich (koptyjskiego, asyryjskiego nurtu). Prawosławie - geneza wschodniego chrześcijaństwa, wpływ kultury bizantyńskiej. Główne różnice chrześcijańskich praktyk religijnych Wschodu i Zachodu; Monastycyzm wschodni; Instytucja autokefalii; Symbolika ikony.</p> <p>10. Protestantyzm; postać Marcina Lutra; zróżnicowanie nurtów reformacji; luteranizm, Kościoły reformowane, radykalna reformacja i Kościół Anglikański; Omówienie zasad wiary baptyzmu i metodyzmu; anglosaskie i niemieckie ruchy przebudzeniowe; ruch zielonoświątkowy. Wkład protestantyzmu w rozwój kultury zachodniej.</p> <p>11. Nowe ruchy religijne. Międzynarodowe Towarzystwo Świadomości Kryszny, Kościół Zjednoczeniowy; Ruch raeliański; ruchy neopogańskie; Religie w napięciu z współczesnym prawodawstwem Zachodu. Nowe religie jako znak zmiany paradygmatu kulturowego (analiza przemian wartości i nowego języka o "pytaniach ostatecznej troski").</p> <p>12. Współczesny ezoteryzm, okultyzm i ruchy satanistyczne - "wiedza odrzucona" czy alternatywny nurt kultury Zachodu. Nowe religie jako ruchy kontestacji i "oporu".</p> <p>13. Duchowość; definicje i nakreślenie obszaru badawczego; zjawiska niereligijne w funkcjach religijnych; pogranicza religijności we współczesnej kulturze Zachodu.</p> <p>14. Religie i Kościoły w Polsce współczesnej; likwidacja tradycji wieloreligijnej Rzeczypospolitej; ewolucja obrazu "innowiercy" w kulturze polskiej.</p> <p>15. Statystyka religii światowych; Problematyka ruchu ekumenicznego i uwarunkowania dialogu międzyreligijnego - uwarunkowania kulturowe.</p>	W1, W2, U1, K1	Wykład

Informacje rozszerzone

Metody i techniki kształcenia :

Praca z materiałem źródłowym, Dyskusja, Kształcenie zdalne, Studium przypadku (ang. case study), Wykład

Rodzaj zajęć	Metody zaliczenia	Warunki zaliczenia przedmiotu
Wykład	Aktywność na zajęciach, Egzamin	Zdanie egzaminu ustnego. Możliwy po akceptacji roku egzamin etapowy.

Dodatkowy opis

Prowadzący udostępni listę pytań, które obowiązują do zaliczenia egzaminu. Wspólnie wynegocjujemy sposób zapoznania się i zaliczenia ustnego całości materiału - jednorazowo w sesji lub etapowo)

Warunki i sposób zaliczenia poszczególnych form zajęć, w tym zasady zaliczeń poprawkowych, a także warunki dopuszczenia do egzaminu

Zaliczenia poprawkowe mają takie same wymogi zaliczeniowe jak egzamin w I terminie. Wykład nie jest obowiązkowy więc nie obowiązuje odrabianie go. Obowiązuje znajomość przekazywanych podczas wykładów treści.

Sposób obliczania oceny końcowej

Na ocenę końcową składa się ocena z egzaminu ustnego, który sprawdza wiedzę o: zasadach wiary różnych religii, założycielach i świętych księgach, jak i wiedzę o symbolach religijnych i wnętrzach świątyń (dot. wybranych tradycji religijnych). Częścią egzaminu jest rozmowa o współczesnych uwarunkowaniach sytuacji religijnej świata.

Sposób i tryb wyrównywania zaległości powstałych wskutek nieobecności studenta na zajęciach

dłuższa nieobecność studenta na zajęciach - ustalony zostanie odpowiedni zakres tematyczny do nadrobienia w samodzielnej pracy i lekturze.

Wymagania wstępne i dodatkowe

brak

Zasady udziału w poszczególnych zajęciach, ze wskazaniem, czy obecność studenta na zajęciach jest obowiązkowa

Obecność na wykładzie nie jest obowiązkowa, ale treści wykładu będą obowiązywały na egzaminie; studenci winni na bieżąco zadawać pytania i wyjaśniać wątpliwości. Rejestracja audiowizualna wykładu wymaga zgody prowadzącego.

Literatura

Obowiązkowa

1. G. van der Leeuw, Fenomenologia religii, Warszawa 1997 (lub)
2. G.Windengren, Fenomenologia religii, Kraków 2008 (lub)
3. M. Eliade, Traktat o historii religii, Warszawa 2000
4. G.Lanczkowski, Wprowadzenie do religioznawstwa, Warszawa 1986 (lub)
5. J.Waardenburg, Religia i religie. Systematyczne wprowadzenie do religioznawstwa, przeł. A.Bronk, Warszawa 1991
6. A.Bronk, Nauka wobec religii, Lublin 1996
7. M.Eliade, I.P.Couliano, Słownik religii, różne wydania lub znacznie obszerniejszy
8. Encyklopedia religii świata, oprac. F.Lenoir, Y.Tardan-Masquelier, Warszawa 2002, t.1-2.
9. F.Konig, H.Waldenfels (red.), Leksykon religii, Warszawa 1997.
10. W.Burkert, Stwarzanie świętości. Ślady biologii we wczesnych wierzeniach religijnych, Kraków 2006
11. A. Szyjewski, Etnologia religii, Kraków 2001
12. Th. Luckmann Niewidzialna religia. Problem religii we współczesnym świecie, Kraków 1996
13. D.M. Wulff , Psychologia religii klasyczna i współczesna, Warszawa 1999
14. H.Grzymała-Moszczyńska, Religia a kultura. Wybrane zagadnienia psychologii religii, Kraków 2004
15. R.R.Rappaport, Rytuał i religia w rozwoju ludzkości, Kraków 2007
16. S.Atran, Ewolucyjny krajobraz religii, Kraków 2013
17. G.Kapel, Zemsta Boga. Religijna rekonkwista świata, Warszawa 2010
18. D. Motak, Nowoczesność i fundamentalizm, Kraków 2002
19. Literatura internetowa:
20. Encyclopedia of Religion and Society
21. <http://hrr.hartsem.edu/ency/>
22. Religious Worlds
23. <http://www.religiousworlds.com/>
24. The Internet Sacred Text Archive
25. <http://www.sacred-texts.com/index.htm>
26. Believe Religious Information Source
27. <http://www.mb-soft.com/believe/>

Badania i publikacje

Publikacje

1. Zbigniew Pasek, Wyznania religijne w Polsce w latach 2019-2021 (współautorzy: P.Ciecieląg, A.Góralczyk, G.Gudaszewski), GUS, Warszawa 2022
2. Bogowie, demony, herosi. Leksykon, red. Z.Pasek, Kraków 1996, ss. 452.
3. Miejsca Święte. Leksykon, red. Z.Pasek, Kraków 1997, ss. 284.
4. Słownik religii, red. Z.Pasek i E.Przybył-Sadowska, Krakowskie Wydawnictwo Naukowe, Kraków 2010, s.496.
5. Kolana zginaj tylko przed Panem. Wkład protestantyzmu w kulturę Zachodu, red. Z.Pasek, Kraków 2017.
6. State and Local Government Policies towards New Religious Movements in Poland, 1989-2004, w: Religions Churches and Religiosity in Post-Communist Europe, ed.I.Borowik, Kraków 2006, s.181-191.
7. Z.Pasek, Neopogaństwo w Polsce a duchowość New Age, w: "Państwo i Społeczeństwo", 2008, nr 4, s. 203-211.
8. Z.Pasek, Wyznania protestanckie w Polsce współczesnej. Wraz z wykazem w układzie działowym, w: 500 lat reformacji w Polsce, GUS, red. P.Ciecieląg, E.Jóźwiak, A.Godfrejów-Tarnogórska, Warszawa 2017, s. 201- 209

Kierunkowe efekty uczenia się

Kod	Treść
KLT1A_K08	Ma świadomość odpowiedzialności za zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu, kraju, Europy, świata.
KLT1A_U21	Interpretuje zjawiska charakterystyczne dla świata wielokulturowego w kontekście przemian społeczeństw nowoczesnych i ponowoczesnych.
KLT1A_W01	Posiada podstawową wiedzę o obszarach będących przedmiotem badań kulturoznawczych.
KLT1A_W03	Zna terminologię używaną w kulturoznawstwie jako dyscyplinie naukowej.
KLT1A_W24	Posiada wiedzę na temat technologii informatycznych i audiowizualnych.